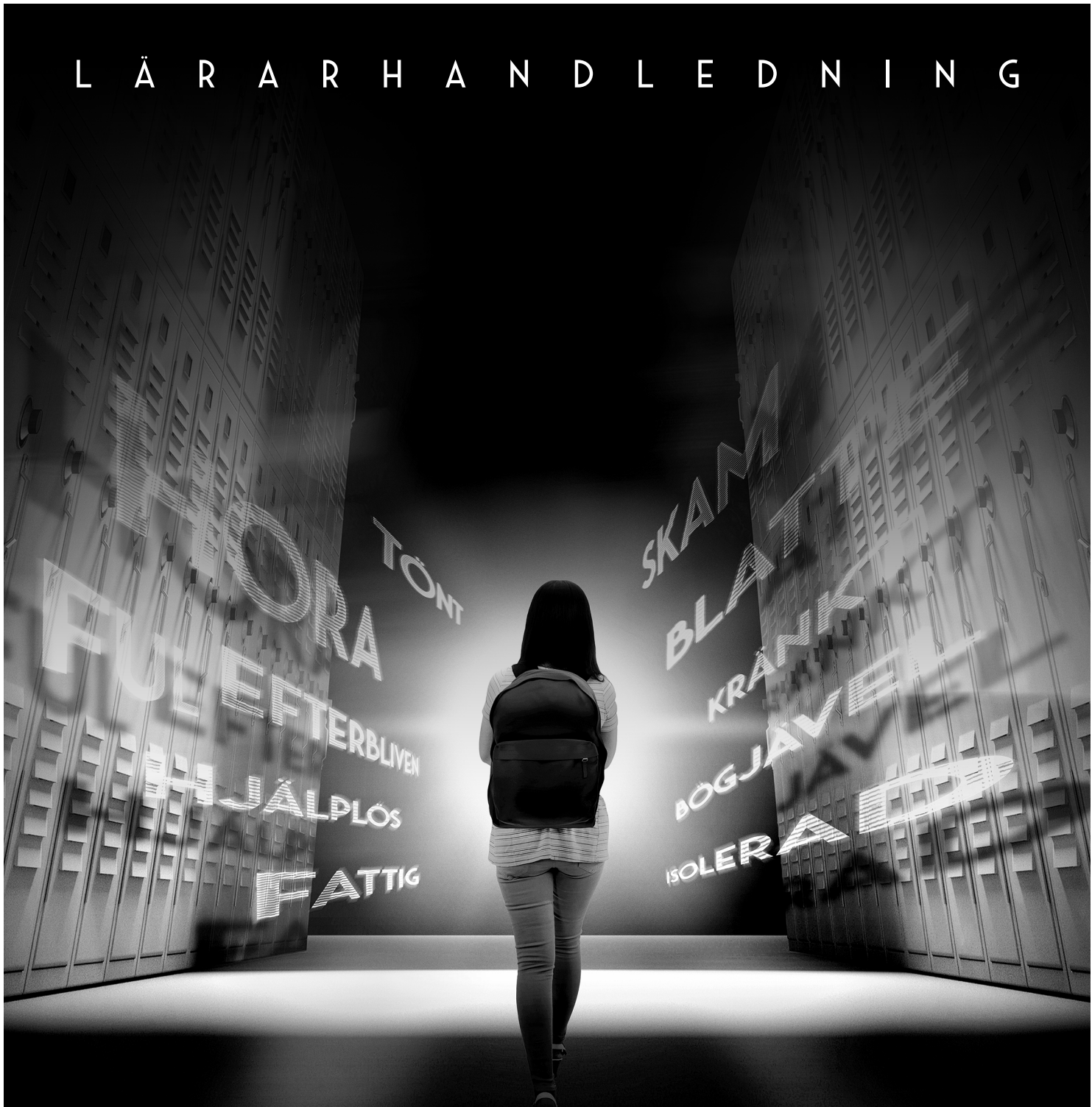

L Ä R A R H A N D L E D N I N G

MITT PERSPEKTIV

Fysiskt våld

OM FILMSERIEN

MITT PERSPEKTIV

Mitt Perspektiv är ett läromedel för högstadiet och gymnasiet. Filmserien tar upp näthat, gruppträck, fysiskt våld, homofobi, rasism och sexuella trakasserier.

Filmserien utgår ifrån självupplevda händelser av våld; fysiskt, psykiskt och sexuellt på högstadiet och gymnasiet. Filmerna syftar till att öka medvetenheten om vad våld är samt vilka konsekvenser våld har och att vi alla kan göra något för att minska på våldet som sker på skolan, hemma och på nätet.

Åskådarperspektivet är ett genomgående tema i filmerna och tittaren tränas i att gå ifrån en passiv åskådare till en aktiv åskådare genom att agera proaktivt och aktivt vid våldssituationer, såsom trakasserier, kränkningar, utfrysning, skojbråk m.m. i skolan, hemma och på nätet.

Filmerna belyser vikten av att ständigt jobba normkritiskt och att upptäcka vilka begränsande normer som finns på skolan, samhället och på nätet – som gör att människor inte kan vara de personer de vill vara, samt syftar till att förändra de normer som skapar diskriminering och utsatthet och exkludering.

Samtalsmetoden som är kopplad till filmerna bygger på Tom Andersens samtalsmodell reflekterande team (Andersen, 2011) där metanivån – ”att tänka om sitt eget tänkande”- kring filmernas teman nås genom metoden.

Ämne: Etik, Religion, Samhällskunskap
Målgrupp: Årskurs 7-9, Gymnasiet

SYFTET MED FILMSERIEN:

- Att förebygga och aktivt motverka våld.
- Att öka medvetenheten och kunskapen hos eleverna vad våld är, vilka konsekvenser våld har och att alla kan göra något åt våldet genom att bli en aktiv åskådare.
- Att vara ett stöd i arbetet mot diskriminering och annan kränkande behandling av elever.
- Att öka medvetenheten hos eleverna kring konsekvenser av begränsande normer och strukturer samt att de kan vara en del i att påverka detta i sin roll som åskådare genom att gå från passiv till aktiv åskådare vilket i slutändan leder till en mer inkluderande miljö för alla. Att öppna upp för dialog samt självreflektion kring filmernas teman.
- Att få eleverna att utveckla sin förmåga till empati, där frågor om känslor samt filmen i sig kan få tittaren att känna med den utsatta.
- Att bidra främjande och förebyggande till skolans likabehandlingsarbete.
- Att bidra främjande och förebyggande till skolans antidiskrimineringsarbete.
- Att bidra till skolans värdegrundsarbete.

VAD SÄGER SKOLLAGEN (2010:800):

Att jobba med **Mitt Perspektiv** skall ses som en del i det främjande och förebyggande arbetet mot kränkande behandling.

6 kap. Åtgärder mot kränkande behandling

1 § Detta kapitel har till ändamål att motverka kränkande behandling av barn och elever.

6 § Huvudmannen ska se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever

8 § Huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever.

VAD SÄGER DISKRIMINERINGSLAGEN (1 JANUARI 2017):

Att jobba med **Mitt Perspektiv** skall ses som en del i de aktiva åtgärderna för att motverka diskriminering.

Ur diskrimineringslagen (2017): "Arbetsgivare ska enligt diskrimineringslagen arbeta med aktiva åtgärder. Aktiva åtgärder är ett förebyggande och främjande arbete för att inom en verksamhet motverka diskriminering och på annat sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett diskrimineringsgrund."

VAD SÄGER LÄROPLANERNA ANGÅENDE VÄRDEGRUNDEN I SKOLAN?

**Skolans värdegrund och uppdrag
omfattar följande områden:**

LGR II, 1 KAP.

- människolivets okränkbarhet
- individens frihet och integritet
- alla människors lika värde
- jämställdhet mellan könen
- solidaritet mellan människor

Normer och värden.

Övergripande mål och riktlinjer:

LGR II, 2 KAP.

- kan göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter,
- respekterar andra människors egenvärde,
- tar avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling, samt medverkar till att hjälpa andra människor,
- kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen.

KURSPLAN, HÖGSTADIET

Ämne: Religion, Etik | Målgrupp: Årskurs 7-9

SYFTE

Undervisningen ska stimulera eleverna att reflektera över olika livsfrågor, sin identitet och sitt etiska förhållningssätt. På så sätt ska undervisningen skapa förutsättningar för eleverna att utveckla en personlig livshållning och förståelse för sitt eget och andra människors sätt att tänka och leva.

Eleverna ska vidare ges förutsättningar att kunna analysera och ta ställning i etiska och moraliska frågor. Den ska också bidra till att eleverna utvecklar beredskap att handla ansvarsfullt i förhållande till sig själva och sin omgivning.

Genom undervisningen i ämnet religionskunskap ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att:

- reflektera över livsfrågor och sin egen och andras identitet,
- resonera och argumentera kring moraliska frågeställningar och värderingar utifrån etiska begrepp och modeller.

CENTRALT INNEHÅLL

Inom området **ETIK**

- Vardagliga moraliska dilemman. Analys och argumentation utifrån etiska modeller, till exempel konsekvens- och pliktetik.
- Föreställningar om det goda livet och den goda människan kopplat till olika etiska resonemang, till exempel dygdetik.

FÖRMÅGOR

I den här filmserien tränas framförallt förmågorna:

- Analysförmåga
- Kommunikativ förmåga
- Metakognitiv förmåga

KURSPLAN, HÖGSTADIET

Ämne: Samhällskunskap | Målgrupp: Årskurs 7-9

SYFTE

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att se samhällsfrågor ur olika perspektiv. Vidare ska undervisningen ge eleverna möjlighet att förstå digitaliseringens betydelse för samhällsutvecklingen och för den personliga integriteten.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar förtrogenhet med de mänskliga rättigheterna och med demokratiska processer och arbetssätt. Den ska också bidra till att eleverna tillägnar sig kunskaper om, och förmågan att reflektera över, värden och principer som utmärker ett demokratiskt samhälle. Vidare ska undervisningen ge eleverna möjlighet att utveckla sin förståelse för vad det innebär att vara en aktiv och ansvarstagande medborgare i ett snabbt föränderligt samhälle.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utifrån personliga erfarenheter och aktuella händelser uttrycka och pröva sina ställningstaganden i möten med andra uppfattningar. Genom undervisningen i ämnet religionskunskap ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att:

- uttrycka och värdera olika ståndpunkter i till exempel aktuella samhällsfrågor och argumentera utifrån fakta, värderingar och olika perspektiv,
- reflektera över mänskliga rättigheter samt demokratiska värden, principer, arbetssätt och beslutsprocesser.

CENTRALT INNEHÅLL

Information och kommunikation

- Möjligheter och risker förknippade med internet och digital kommunikation via elektroniska medier samt hur man agerar ansvarsfullt vid användning av digitala och andra medier utifrån sociala, etiska och rättsliga aspekter.

Rättigheter och rättsskipningar

- Demokratiska fri- och rättigheter samt skyldigheter för medborgare i demokratiska samhällen. Etiska och demokratiska dilemman som hänger samman med demokratiska rättigheter och skyldigheter, till exempel gränsen mellan yttrandefrihet och kränkningar i sociala medier.

KURSPLAN, GYMNASIET

Ämne: Etik, Religion | Målgrupp: Gymnasiet

GY (2011)

Normer och värden (Kap 2.2)

Enligt skollagen ska utbildningen utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor. Skolan ska aktivt och medvetet påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dessa komma till uttryck i praktisk vardaglig handling.

MÅL

Skolans mål är att varje elev:

- kan göra medvetna ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter,
- respekterar andra människors egenvärde och integritet
- tar avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling samt medverkar till att hjälpa människor,
- kan samspela i möten med andra människor utifrån respekt för skillnader i livsvillkor, kultur, språk, religion och historia,
- kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen.

RIKTLINJER

Alla som arbetar i skolan ska:

- medverka till att utveckla elevernas känsla för samhörighet, solidaritet och ansvar för människor också utanför den närmaste gruppen,
- i arbetet med eleverna verka för solidaritet med eftersatta grupper både i och utanför vårt land,
- aktivt främja likabehandling av individer och grupper,
- uppmärksamma och vidta nödvändiga åtgärder för att motverka, förebygga och förhindra alla former av diskriminering, trakasserier och kränkande behandling, och
- visa respekt för den enskilda eleven och ha ett demokratiskt förhållningssätt.

VIKTIGA BEGREPP

VÅLD

Mitt Perspektiv utgår från WHO:s, världshälsoorganisationen, definition av vad våld är, och när vi hänvisar till våld i filmhandledningen så menar vi allt ifrån misshandel, grovt sexuellt våld till blickar, skojbråk och att vara utfryst.

WHO:S DEFINITION AV VÅLD

”Att uppsåtligt bruka eller hota att bruka makt eller fysisk styrka mot sin egen person, mot en annan människa, en grupp människor, en gemenskap eller ett samhälle, med följd eller tämligen sannolik följd att någon dör eller att det uppstår kroppsskada, psykisk skada, skador i den känslomässiga utvecklingen eller funktionshinder”.

LEKTIONSSTÖD:

Se ”Våldspyramiden” i kopieringsunderlaget på sidan 6.

NORMKRITISKT PERSPEKTIV

I **Mitt Perspektiv** syftar vi på att synliggöra de begränsande normer som skapar diskriminering och utsatthet som finns i samhället, skolan, olika grupperingar m.m. som gör att människor inte får vara sig själv. Detta gör vi med de olika frågorna som finns här i filmhandledningen efter varje film. Frågorna syftar till att klassen och den enskilda eleven själva skall fokusera på begränsande strukturer istället för att fokusera på avvikaren – den utsatta.

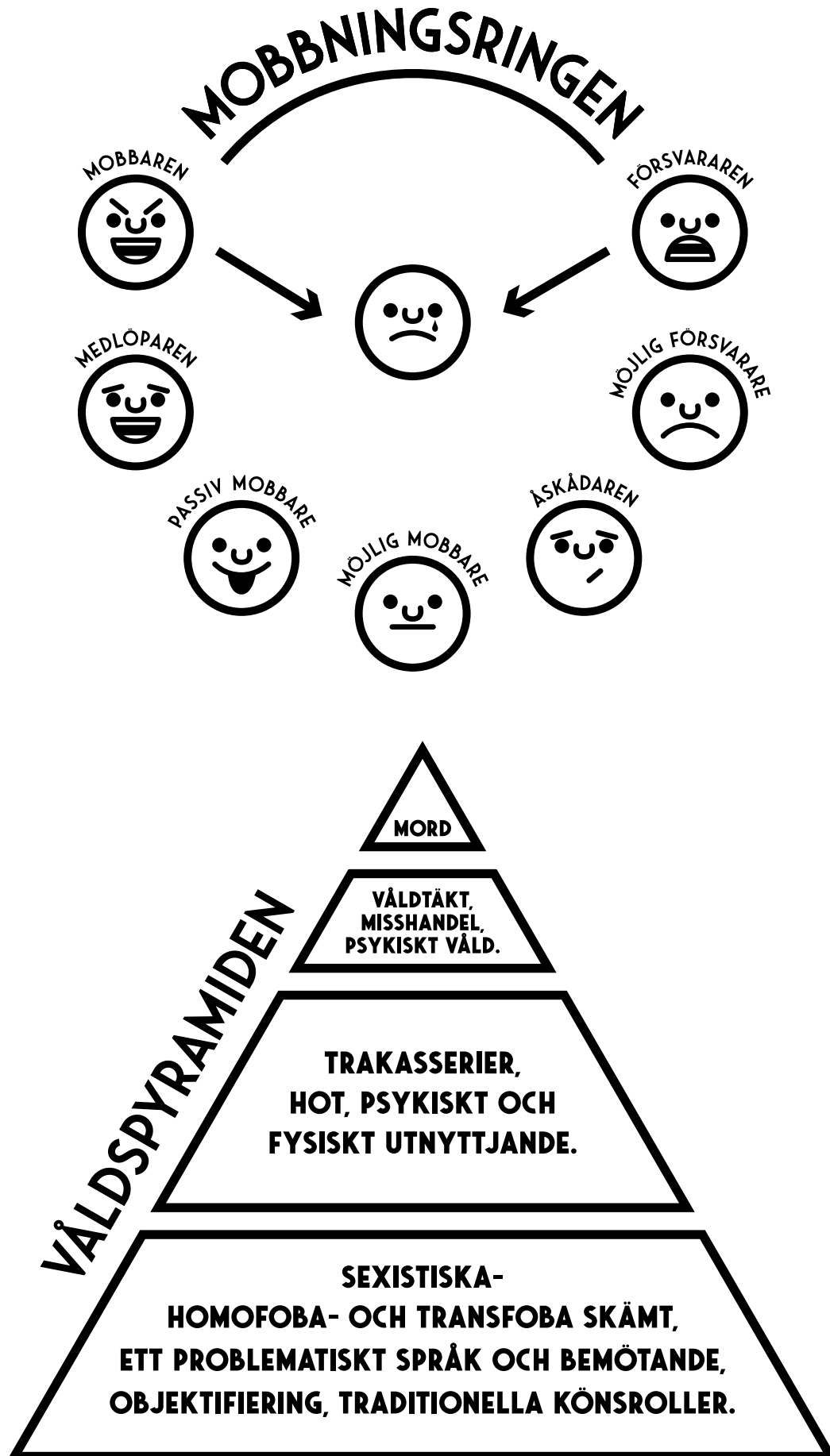
ÅSKÅDARPERSPEKTIVET

Mitt Perspektiv utgår ifrån Dan Olweus (1999) forskning, där eleverna tränas genom filmerna att bli en mer aktiv åskådare. Att i en våldssituation gå från att passivt se vad som sker och tänka ”det rör inte mig” till att aktivt ogilla det som sker samt att försöka hjälpa den utsatta på olika sätt.

Alla kan göra något innan, under eller efter en våldssituation. Det kan handla om att stötta den som är utsatt, prata med en vuxen, få utövarna att tänka på annat samt att säga ifrån eller att fysiskt gå emellan för att avbryta det som sker.

LEKTIONSSTÖD:

Se ”Mobbningsringen” i kopieringsunderlaget på sidan 6.

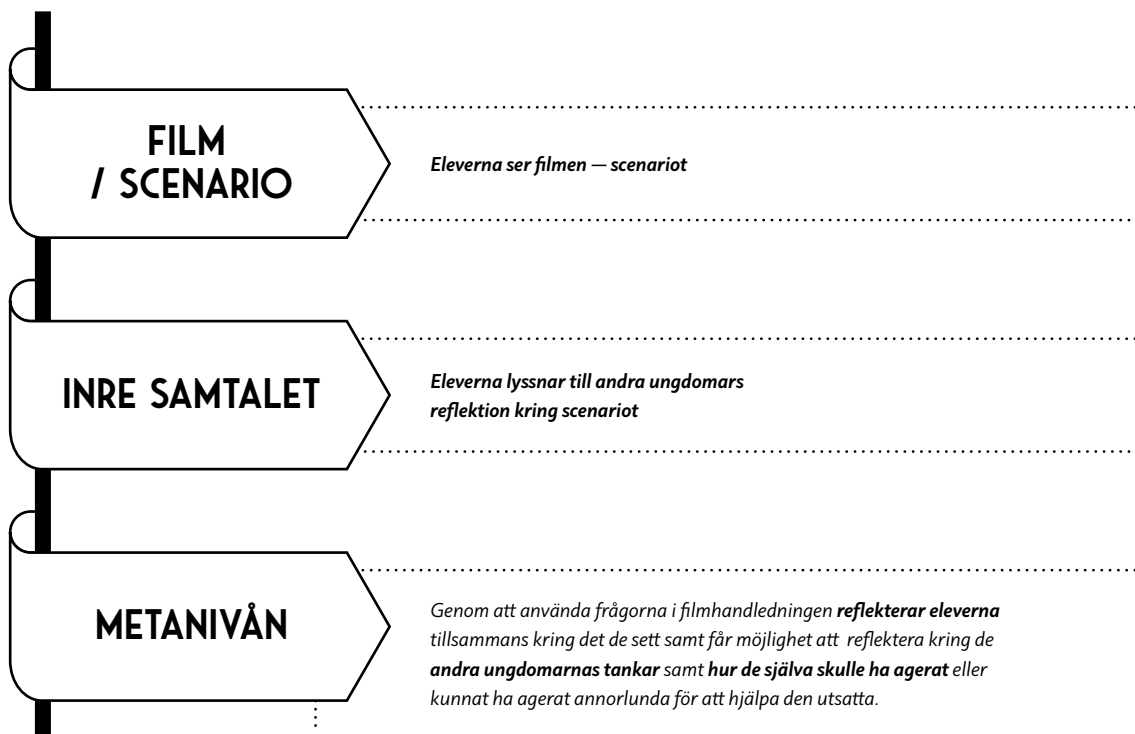

SAMTALSMETOD

Som stöd för att reflektera kring filmerna så använder vi oss av Tom Andersens samtalsmodell **Reflekterande team** där ”de närvarande får möjlighet att växla mellan att vara aktiv deltagare i samtalen och lyssnande part i andras samtal om samma sak. Detta skifte gör det möjligt att växla mellan det yttre och inre samtalet”. Dessa två olika samtal kommer dels att ge olika perspektiv på detta och dessutom två olika utgångspunkter i sökandet efter nya beskrivningar och ny förståelse” (Andersen, 2011).

Modellen är en vidareutveckling av konstruktivistiska idéer (Bakhtin, Bateson m.fl.) där menings- skapande, dialog och narrativ framhålls som viktiga för lärande och utveckling.

1. En grupp/klass ser en film.

Filmen beskriver ett scenario – att fler än en person ser och lyssnar till vad som sker tillsammans gör scenariot starkare och tydligare.

2. Efter scenariot så samtalar en grupp i filmen om tankar, reflektioner kring scenariot.

Genom att lyssna på alla i gruppens tankar, perspektiv och infallsvinklar så skapas nya tankar och förståelse – det inre samtalet.

”genom att höra varandras tankar får man också ”bränsle” till sina egna”
(Cederberg-Scheike, 2016)

3. Metanivån.

Nu så är det dags för gruppen/klassen att tillsammans reflektera och samtala om samtalet som de just har lyssnat till. Nu sker växlingen mellan det yttre och inre samtalet som i sin tur leder till nya tankar och ny förståelse kring scenariots tema.

FILMEN

Fysiskt våld

BESKRIVNING AV SCENERNA

I filmen behandlar ungdomar ämnet fysiskt våld och berättar sina självupplevda historier. Vi får reda på konsekvenser av fysiskt våld. Adel berättar om hur han dagligen utsattes för fysiskt våld och hur han idag ångrar att han inte sa ifrån, men vilket ansvar har ett offer att göra det? Kunde ingen annan ha hjälpt honom? Vi får också ta del av Fridas hemska upplevelse då hon som ung tonåring misshandlades av hennes första pojkvän. Det kunde ha slutat mycket värre än det gjorde.

FRÅGOR

INNAN FILMEN

- Vad menas med fysiskt våld?
- Varför finns fysiskt våld?
- Finns det normer i samhället idag som ger upphov till fysiskt våld?
- Vilka tankar får du angående Pims berättelse om barnaga?
- Adel beskriver att en stor del av hans barndom var otrygg mycket p.g.a. en kille han var rädd för. Vad gör det med en person att växa upp otrygg? Vem hade kunnat hjälpa honom att bli trygg?

EFTER FILMEN

- Chris minns fortfarande hur han på blev utsatt för omotiverat våld av äldre och starkare killar när han gick i grundskolan. Är det någon skillnad att bli utsatt just för omotiverat våld jämfört med motiverat våld – där t.ex. våldet går att koppla till någon specifik händelse?
- Nivena tänker att personer som utövar våld har haft en uppväxt där våld har förekommit, eller att de som utövar våld oftast är påverkade, eller att utövarna har svårt att argumentera verbalt och istället tar till fysiskt våld. Vad tänker du om hennes tankar?
- Adel ångrar idag att han inte stod upp för sig själv när han dagligen blev utsatt för fysiskt våld i grundskolan av en äldre kille. Är det Adel som ska ångra detta? Vilket ansvar hade skolan att upptäcka samt hjälpa Adel i detta? Vilket ansvar hade den äldre killen - förövaren att inte utöva våldet? Vilket ansvar hade åskådarna på skolan?
- Frida blir nästan ihjälslagen av sin före detta pojkvän, men hon lyckas till ta sig därifrån. Var fanns åskådarna? Någon måste ju ha hört eller sett detta? Varför ringde ingen åtminstone polisen? Finns det alltid åskådare?

EFTER FILMEN

Forts. _____

- Chris och Frida pratar om att skam och skuld och rädsla var stor del i att de inte vågade berätta för vuxna kring det dom utsattes för, vad tänker du kring detta?
- Vad kan vuxna göra för att barn och ungdomar ska våga berätta för vuxna när de blir utsatt för jobbiga saker, som t.ex. fysiskt våld?
- Vem på din skola kan du berätta för om du blir utsatt?
- Nivenas vill förmedla budskapet att det som sker inte är offrets fel. Hur kan vi sprida det budskapet istället för att skuldbelägga offret med kommentarer som "Något gjorde du säkert som utlöste detta?"
- Frida var utsatt för grovt våld men polisanmälde inte det. Är det vanligt tror du att man inte vågar eller orkar polisanmäla en sådan händelse? Varför då?

GENERELLA FRÅGOR

Frågor generellt om grupstryck/våld/

åskådarroll:

- Vilka tankar och känslor har du nu efter att du sett filmen?
- Borde inte äldre och starkare elever ha ett ansvar att vara goda förebilder för de yngre eleverna på skolan genom att inte använda sin styrka till att utöva t.ex. fysiskt våld?
- Hur kan en skola jobba med positiva förebilder?
- Nivena tog upp våld kopplat till att vara påverkad av droger, vad tänker du kring t.ex. alkoholens bidrag till våldet i samhället?

- Har du något ansvar om du har en kompis som blir för påverkad av t.ex. alkohol att hjälpa hen att inte hamna i bråk eller problem?
- Är barnaga lagligt i Sverige?
- Har du något ansvar om du får reda på att någon i klassen får stryk hemma av sina föräldrar?
- Våld i nära relationer, är den unik? Eller tror du att det är vanligt med våld i nära relationer? Om man är utsatt för våld i nära relation av vem kan man få hjälp då?
- Vad kan vi göra för att offer till fysiskt våld inte skall känna skuld och skam?
- Tror du att det finns ett samband mellan otrygga personer och att utöva våld? Vad tänker du om det?
- Är män mer våldsamma än kvinnor? Varför då i så fall?
- Finns det normer kopplat till vad det innebär att vara en man som gör män mer aggressiva och våldsamma än vad det innebär att vara kvinna? Vilka normer?
- Det verkar vara väldigt få som polisanmäler våld. Hur kommer det sig?
- Är det svårare för en man att anmäla att han blivit utsatt för fysiskt våld jämfört med en kvinna? Vilka faktorer spelar i sådana fall in?
- Behöver förövarna också stöd och hjälp som offret eller enbart straff?
- Det måste ju ha funnits åskådare som har sett eller hört mycket att de berättelserna som vi har fått lyssna på, men ingen verkar ha gjort något, hur kommer det sig?
- Är din skola bra på att jobba mot fysiskt våld? Vad gör din skola? Vad kan skolan bli bättre på?

KLASSRUMSAKTIVITETER

VÄRDERINGSÖVNING:

Eleverna får ställa sig på en osynlig linje numrerad från 0 – 10 utifrån vad ställer sig gentemot en rad påståenden kring hur allvarligt de ser på olika typer av våld. 0 betyder ”inte allvarligt” och tänkas vara den ena kortväggen i klassrummet. 10 betyder att de ser på våldshandlingen ”mycket allvarligt”, och kan vara motsatta väggen. Positionerna för 1-9 på den tänkta linjen kommer falla sig naturligt där 5 blir i mitten av 0 – 10.

Syftet med övningen är inte att hitta rätt eller fel svar utan att få eleverna att tillsammans reflektera kring påståendena, ställ gärna relevanta frågor kring ungdomarnas svar, t.ex. Berätta mer? Hur tänker du nu? Finns det någon som har andra tankar?

PÅSTÅENDEN

- Att misshandla någon
- Skojbråk
- Våldtäkt
- Att slå någon med öppen hand
- Att binda fast någon och lämna personen fastbunden
- Att ta någon på rumpan
- Att döda någon
- Att sparka någon på benen
- Att strypa någon
- Att ta någon på könet
- Att slå någon i magen med knuten näve
- Att sparka någon i ansiktet
- Att knuffa omkull någon
- Att sticka någon hårt med en penna så att personer börjar blöda
- Att kittla någon så att den blir arg

VÅLDSKOLLAGE:

Klipp ur tidningsartiklar kopplat till fysiskt våld. Använd papperstidningar samt internet till detta. Skapa ett stort kollage av alla artiklar och försök att hitta vilken typ av fysiskt våld som media oftast rapporterar om. Ta reda på aktuell brottsstatistik. Vilket fysiskt våld förekommer mest i samhället? Var det samma som i kollaget? Vad lärde du dig av denna övning?

DRAMAÖVNING:

Låt eleverna dramatisera kring åskådardrollen och spela upp alternativ hur en aktiv åskådare t.ex. en granne till Frida i filmen hade kunnat göra för att hjälpa Frida i den farliga situationen hon var i, vad hade de gjort för att ändra händelseförloppet?

FÖRDJUPNING:

Våld i nära relation: Fridas hemska upplevelse bör ingen mer råka ut för. Klassens uppgift är att ta reda på fakta kring ämnet våld i nära relation.

- Ta reda på hur vanligt våld i nära relationer är?
- Vilka åldrar är mest utsatta?
- Vilket kön är mest utsatt?
- Vilket kön har oftast förgriparna?
- Finns det till och med dödsfall pga. våld i nära relation?
- Vilken plats är farligast för en kvinna att vara på? På stan, jogga i skogen eller i hemmet i en nära relation med en man?
- Vilka stödorganisationer finns i din kommun som hjälper offer pga. våld i nära relation?
— **Kontakta dom och ta reda på hur de jobbar aktivt samt proaktivt.**

Läs gärna och diskutera det som står på

<https://polisen.se/Kom-till-oss/>

REFERENSER OCH KÄLLHÄNVISNINGAR:

"Samtal om samtalen", Tom Andersen (2011)

"Mobbing i skolan - Vad vi vet och vad vi kan göra", Dan Olweus (1998)

Om Våld (översättning av MUCF),

www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en/